

ΜΕΡΙΚΑΙ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΣΥΓΚΕΝΤΡΩΣΕΩΣ ΚΕΦΑΛΑΙΩΝ ΕΙΣ ΤΑΣ ΚΕΦΑΛΑΙΟΚΡΑΤΙΚΑΣ ΧΩΡΑΣ

Ὑπό τοῦ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΣΠΑΝΟΡΡΗΓΑ

Ἡ βασικὴ πρόβλεψις τοῦ Μάρξ καθ' ἣν τὸ τέλος τοῦ κεφαλαιοκρατισμοῦ θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ κεφαλαίου εἰς ὀλίγας χεῖρας καὶ τῆς δημιουργίας μονοπωλιακῶν συγκροτημάτων δὲν φαίνεται νὰ ἐπηλήθευσε εἰς τὴν πραγματικότητά. Καὶ δὲν εἶναι μόνον ἡ πρόβλεψις τοῦ Μάρξ αὐτὴ καθ' ἑαυτὴν ἣτις ἀποτελεῖ τὸν θεμέλιον λίθον τῆς ὅλης μαρξιστικῆς διδασκαλίας ἀλλὰ καὶ οἱ μετέπειτα ὁπαδοὶ τοῦ ἀκόμῃ καὶ οἱ σύγχρονοι θεωρητικοὶ τοῦ σλαβικοῦ κομμουνισμοῦ, οἱ ὅποιοι ἐπαναλαμβάνουν κατὰ κόρον τὴν ἀποψιν αὐτὴν.

Ὁ Α. Bochm, γνωστὸς ῥώσος οἰκονομολόγος, εἰς τὸ μηνιαῖον περιοδικὸν *Voprosy Economiki* (Σεπτέμβριος 1955), εἰς μακρότατον ἄρθρον ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἰδιομορφίαι τῶν μεταπολεμικῶν οἰκονομικῶν διακυμάνσεων εἰς τὰς κεφαλαιοκρατικὰς χώρας» προβαίνει εἰς ἀνάλυσιν τῶν οἰκονομικῶν συνθηκῶν τῶν Ἡνωμ. Πολιτειῶν καὶ καταλήγει εἰς τὸ αὐτὸ μὲ τὸν Μάρξ συμπέρασμα. Οὗτος εἰδικώτερον ἀναφέρει ὅτι αἱ Ἡνωμ. Πολιτεῖαι εὐρίσκονται εἰς τὸ δευτέρον στάδιον τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κυκλώματος εἰς τὸ ὅποιον ὁ πόλεμος ὡς καὶ ἡ συνεχιζομένη πολεμικὴ προπαρασκευὴ δημιουργοῦν, τῇ ἐνισχύσει τοῦ κράτους, τὰ μεγάλα οἰκονομικὰ συγκροτήματα μονοπώλια, τὰ ὅποια πλουτίζουν καὶ ἐπεκτείνονται εἰς δάρος τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Οὕτω θάπτον ἢ θράδιον θὰ ἐπακολουθήσῃ τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον στάδιον τοῦ κεφαλαιοκρατικοῦ κυκλώματος τουτέστιν ἡ πλήρης ἀνατροπὴ τοῦ ὅλου οἰκοδομήματος ὡς συνέπεια τῆς τοιαύτης συγκεντρώσεως κεφαλαίου εἰς χεῖρας τῶν ὀλίγων. Τὸ γεγονός ὅτι μετὰ τὸ πέρασ τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου δὲν ἐξεδηλώθη ἀμέσως ἡ ἀναμενομένη οἰκονομικὴ κρίσις ὀφείλεται, κατὰ τὸν Ῥώσον οἰκονομολόγον, κυρίως εἰς τὴν συνέχισιν τῶν πολεμικῶν προπαρασκευῶν, τὸν πόλεμον τῆς Κορέας καὶ τὴν μετέπειτα ἐξακολουθήσαντα διεθνή ἔντασιν. Τὸ κήρυγμα τῆς εἰρήνης καὶ ἀρμονικῆς συνυπάρξεως τὸ ὅποιον ἐξαπελύθη ὑπὸ τῶν νέων ἡγετῶν τῆς Σοβιετικῆς Ἐνώσεως ἀποβλέπει ἐν πολλοῖς εἰς τὴν διὰ τῆς ἐλαττώσεως τῶν ἐξοπλισμῶν καὶ τῆς ἐξωτερικῆς βοήθειας κάμψιν τῆς παραγωγικῆς δραστηριότητος, δημιουργίαν ἀνεργίας καὶ κοινωνικῆς ἐξαθλιώσεως. Ἀλλὰ τὸ θέμα αὐτὸ εἶναι εἰδικώτερον καὶ ἐκφεύγει τοῦ σκοποῦ τοῦ παρόντος ἄρθρου.

Κατωτέρω, ἀποφεύγοντες τὴν θεωρητικὴν θεμελίωσιν, θὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνάλυσιν τῆς πραγματικῆς καταστάσεως καὶ περιγραφὴν τῶν πραγματικῶν δεδομένων τὰ ὅποια ἀποδεικνύουν τὸ ἀβάσιμον τῆς μαρξιστικῆς διδασκαλίας χρησιμοποιοῦντες ὡς πρότυπον τὴν ἀμερικανικὴν οἰκονομίαν καὶ διότι θεωρεῖται ἡ πλέον ὀργανωμένη κεφαλαιοκρατικὴ χώρα ἀλλὰ καὶ διότι τὰ στατιστικὰ δεδομένα τῆς ἐμφανίζουν μεγαλυτέραν πληρότητα.

Πρὶν προβῶμεν εἰς ἀνάπτυξιν τοῦ κυρίου σημείου τῆς ἐρεύνης μας κρίνεται σκόπιμον ὅπως πραγματευθῶμεν δι' ὀλίγων τὸ ὅλον κοινωνικὸν ἀμερικανικὸν οἰκοδόμημα ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἐκινήθη καὶ ἀνεπτύχθη ἡ ἀμερικανικὴ οἰκονομία.

Εἰς ἔν δημοκρατικὸν φιλελεύθερον σύστημα, ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἀποτελεῖ τὸν βασικὸν παράγοντα ἀναπτύξεως καὶ προόδου. Τὸ κίνητρον δημιουργίας ἐνυπάρχει εἰς τὰ ἄτομα καὶ δὲν ἐπιβάλλεται ἀνωθεν, ὡς τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ολοκληρωτικὰ καθεστῶτα. Τοῦτο κυρίως ἀποτελεῖ τὴν βασικὴν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύο συστημάτων· ἐνῶ δηλ. εἰς τὴν δημοκρατίαν τὸ γενικώτερον κλίμα εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἡ ἀτομικὴ πρωτοβουλία νὰ δημιουργεῖται καὶ νὰ ἀναπτύσσεται ἐλευθέρως, εἰς τὰ ολοκληρωτικὰ καθεστῶτα οἰαδήποτε ἐνέργεια τῶν ἀτόμων εἶναι προῖον προπαγάνδας, καταπίεσεως ἢ ὑλικῶν προσφορῶν.

Εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας σήμερον παρατηρεῖται ἐν διττὸν φαινόμενον, τὸ ὁποῖον ἐκ πρώτης ὄψεως φαίνεται ὡς σχῆμα δξύμωρον. Ἐνῶ δηλαδή ὑπάρχει μία ἀφάνταστος συγκέντρωσις κεφαλαίων εἰς ὀλίγας βιομηχανίας, τάσις καὶ πραγματικότης ἣτις φαίνεται νὰ δικαιώνη τὰς προβλέψεις τοῦ Μάρξ, ταυτοχρόνως ὑπάρχει μία ἀναρίθμητος σειρὰ μικρῶν ἐπιχειρήσεων καὶ δξύτατος ἀνταγωνισμός, πρᾶγμα τοῦ φαίνεται νὰ καταρρίπτῃ ἐκ βάθρων τὴν μαρξιστικὴν πρόβλεψιν.

Ἡ ὅλη αὕτη ἐξέλιξις δύναται νὰ ἐξηγηθῇ εὐχερέστερον, ἐὰν ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν αἱ δύο βασικαὶ τάσεις ἐπὶ τῶν ὁποίων ἐστηρίχθη καὶ ἀνεπτύχθη τὸ ἀμερικανικὸν οἰκονομικὸν οἰκοδόμημα τὰς τελευταίας δύο ἑκατονταετηρίδας. Ἐλέχθη ὅτι κάθε Ἀμερικανὸς φέρει ἐν ἑαυτῷ τὸ σπέρμα τοῦ Hamiltonian καὶ Jeffersonian δόγματος. Ὁ Hamilton διὰ τῆς περιφήμου ἐκθέσεώς του πρὸς τοὺς βιομηχάνους (1791) ἔθεσε τὰς βάσεις τῆς ἀμερικανικῆς ἐπιχειρήσεως, τοῦ τραπεζιτικοῦ συστήματος καὶ τῶν δημοσίων οἰκονομικῶν, ἐνῶ ὁ Jefferson ἔθεσε τὰς βάσεις τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ καὶ τὸν φόβον ἐναντίον τῶν μονοπωλίων. Αὐτὸς ὁ δυκαμὸς τῆς ἀμερικανικῆς παραδόσεως ἀκόμη καὶ ἰσήμερον ἔχει βαθύτατες ρίζες εἰς τὰς σκέψεις καὶ κατευθύνει τις πράξεις πολλῶν ἑκατομμυρίων Ἀμερικανῶν. Ὅλοι ἐνεργοῦν, ὑποσυνειδητὰ ἴσως, ἄλλοτε ὡς ἐνθουσιῶδεις ὑποστηρικταὶ τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως καὶ ἄλλοτε ὡς πρόμαχοι τῶν μικρῶν ἐπιχειρήσεων καὶ τοῦ λευτέρου συναγωνισμοῦ.

Σήμερον ὑπάρχουν εἰς τὰς Ἑνωμένας Πολιτείας περὶ τὰς 7 300 000 ἀνεξάρτητοι ἐπιχειρήσεις μικραὶ καὶ μεγάλαι ἐκ τῶν ὁποίων αἱ 4 196 000 εἶναι καθαρῶς βιομηχανικαὶ καὶ ἐμπορικαὶ. Τὸ ἔτος 1954 ὁ ἀριθμὸς τῶν ἰδιωτικῶν ἐπιχειρήσεων ἦτο κατὰ 1 167 000 μεγαλύτερος τοῦ ἔτους 1929, ἦτοι ἐπῆλθεν αὐξησις κατὰ 38,5% εἰς μίαν περίοδον 25 ἐτῶν. Δύο ἐκ τῶν μεγαλυτέρων Ἀμερικανικῶν ἐπιχειρήσεων ἡ Telephone Co καὶ ἡ General Motors εἶναι ἡ μὲν πρώτη 28 000 ἡ δὲ δευτέρα 21 000 μικροτέρων ἐπιχειρήσεων διὰ τὴν ἀγορὰν τῶν εἰς αὐτὰς ἀναγκαιούντων ὑλικῶν. Ἐξ αὐτοῦ συνάγεται ὅτι ἐντὸς ἐνὸς φιλελεύθερου συστήματος ἡ ἰδιωτικὴ πρωτοβουλία ἀναπτύσσεται καὶ πρὸς τὰς δύο κατευθύνσεις, ἐνισχύουσα τόσο τὴν μεγάλην ὅσον καὶ τὴν μικρὰν ἐπιχείρησιν.

Αἱ ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις ἐξοδεύουν κατ' ἔτος πλεόν τῶν 2 δις. δολλαρίων δι' ἐπιστημονικὰς ἐρεῦνας, τὰ ἐπιτεύγματα τῶν ὁποίων εἶναι κτῆμα ὅλων τῶν ἐπιχειρήσεων καὶ ὄχι τῶν μεγάλων τοιοῦτων. Ἐπίσης ὑπάρχει μία ἀναρίθμητος σειρὰ μικρῶν ἐπιχειρήσεων αἱ ὁποιαί, μὲ τὴν ἐντονον διαίθησιν, τὴν ἰσχυρὰν θέλησιν καὶ τὴν δημιουργικὴν φαντασίαν τῶν ἰδρυτῶν των, προσεῖλκυσαν τὴν ἐμπιστοσύνην τοῦ εὐρυτέρου κοινοῦ, τὸ ὁποῖον ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσίν των τὰ ἀπαραίτητα οἰκονομικὰ μέσα, πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ ἀπεριόριστον ἐπέκτασίν των.

Ἀποτέλεσμα τῆς τοιαύτης δραστηριότητος, ὑπῆρξεν ὁ τετραπλασιασμός τοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος ἀπὸ 100 δις. δολλάρια τὸ 1940 εἰς 400 δις. δολλ. τὸ 1954. Ἐν τῷ μεταξὺ ἐπῆλθε μία σημαντικὴ μετατόπισις πληθυσμοῦ ἀπὸ τὰ γεωργικὰ εἰς τὰ ἀστικά κέντρα ἣτις ἐπέφερε μείωσιν τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἀπὸ 30.529.000 τὸ 1930 εἰς 21.890.000 τὸ 1954, ἤτοι ἀπὸ 24,8% εἰς 13,5% τοῦ συνόλου τοῦ πληθυσμοῦ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ γεωργικὴ παραγωγὴ ἠβξήθη ἢ δὲ ἀγοραστικῆ δύναμις τοῦ ἀγροτικοῦ πληθυσμοῦ ἠβξήθη κατὰ 103,6% διὰ τὸ αὐτὸ ὡς ἄνω χρονικὸν διάστημα.

Ἀνάλογα παραδείγματα οικονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου δυνάμεθα ν' ἀναφέρομεν καὶ ἀπὸ τὰς λοιπὰς φιλελευθέρως χώρας τοῦ δυτικοῦ κόσμου. Εἰς τὴν Γαλλίαν π. χ. ἡ ἠλεκτρικὴ ἐνέργεια ἠβξήθη κατὰ 150% ἐν συγκρίσει μὲ τὸ ἔτος 1938. Εἰς τὰ διυλιστήρια πετρελαίου ἡ αὐξήσις ἀνῆλθεν εἰς 250%. Ἐπίσης ἰδρύθησαν τεράστια βιομηχανία χάλυθος καὶ αὐτοκινήτων, ἐξωπλισμένοι μὲ τὰ τελειότερα σύγχρονα μέσα, ἱκανὰ νὰ συναγωνισθοῦν τὰς γερμανικὰς ἢ ἄλλας ἄνευ δασμῶν ἢ ἄλλης τινὸς προστασίας. Παρόμοια ἀποτελέσματα δυνατὰί τις νὰ παρατηρήσῃ καὶ εἰς τὰς λοιπὰς χώρας, Ἀγγλίαν, Γερμανίαν, Ἰταλίαν κλπ.

Ἐξ ἐξετάσωμεν ὁμῶς περαιτέρω τὰς βασικὰς αἰτίας αἵτινες ἀπέτρεψαν τὴν δημιουργίαν ἰσχυρῶν μονοπωλίων μὲ μοναδικὸν σκοπὸν τὴν κερδοσκοπίαν καὶ ἐκμετάλλευσιν. Εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας ὑπάρχουν δύο ἔτερα ἰσχυραὶ δυνάμεις αἱ ὁποῖαι ἐνεργοῦν προληπτικῶς καὶ ἐνίοτε κατασταλτικῶς διὰ τῆς ἐπιβολῆς κυρώσεων, ἐξουδετεροῦντες πᾶσαν μονοπωλιακὴν τάσιν.

Πρῶτον : Τὸ Κράτος

Τὸ κράτος ἀποτελεῖ ἕνα ἰσχυρὸν παράγοντα ἰσορροπίας, χρησιμοποιοῦν περὶ τὰ 7.000.000 προσωπικῶν καὶ δαπανῶν τὰ 24% τοῦ συνολικοῦ ἐθνικοῦ εἰσοδήματος. Ἡδὴ ἀπὸ τοῦ 1890 τὸ Ἀμερικανικὸν κοινοβούλιον ἔθεσε εἰς ἐφαρμογὴν τὸν πρῶτον ἄνω - τράστ νόμον ὁ ὁποῖος καὶ σήμερον ἀκόμη ἀποτελεῖ ἐν τῶν βασικωτέρων νομοθετημάτων προσηρμοσμένον εἰς τὰς νέας συνθήκας. Βάσει τοῦ νομοθετήματος αὐτοῦ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν συνιστῶνται εἰδικαὶ κοινοβουλευτικὰ ἐπιτροπαὶ πρὸς μελέτην καὶ ἔρευναν διαφόρων μεγάλων ἐπιχειρήσεων τεινουσῶν εἰς τὴν ἐγκαθίδρυσιν μονοπωλιακῶν πρακτικῶν. Εἰς ἣν περίπτωσιν ἡ ἔρευνα ἀποδείξει ὅτι πράγματι μία μεγάλῃ βιομηχανία ἀποβλέπη εἰς τὴν κατάπνιξιν τοῦ ἐλευθέρου συναγωνισμοῦ διὰ τοῦ δεσποτικοῦ ἐλέγχου τῶν τιμῶν καὶ τῆς ἀγορᾶς ἐπακολουθοῦν θαρῶταται κυρώσεις.

Δεύτερον : Αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις

Ἡ ὀργανωμένη ἐργατικὴ τάξις ἀντιπροσωπεύει σήμερον περὶ τὰ 16 ἑκατ. ἐργατῶν τῶν βασικῶν Ἀμερ. βιομηχανιῶν. Ἐναντι ἐπομένων τῶν καλῶς ὀργανωμένων βιομηχανικῶν ἐπιχειρήσεων ἴστανται αἱ ἐργατικαὶ ὀργανώσεις ἄριστα καὶ αὐτὰ ὀργανωμένα.

Ἐὰν ἐπισκεφθῇ κανεὶς τὰ κεντρικὰ γραφεῖα τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων εἰς Οὐάσιγκτον θὰ ἐκπλαγῇ ἀπὸ τὴν τελείαν ὀργάνωσίν των καὶ τὸ ἐπιτελεῖον τῶν εἰδικῶν τοὺς ὁποίους διαθέτουν πρὸς μελέτην καὶ παρακολούθησιν ὄλων τῶν ἐνδιαφερόντων προβλημάτων. Οἱ ἄριστοι νομικοὶ πρὸς μελέτην τῶν νόμων, οἱ

πλέον ἔμπειροι οἰκονομολόγοι πρὸς παρακολούθησιν τῶν οἰκονομικῶν ἐξελίξεων ἐργάζονται πρὸς διασφάλισιν τῶν συμφερόντων τῆς ἐργατικῆς τάξεως. Ὑπολογίζεται ὅτι αἱ ἐτήσιαι συνδρομαὶ τῶν μελῶν των ἀνέρχονται εἰς 500 ἑκ. δολλ. Ἡ κεντρικὴ κυβέρνησις ἐναντίον αὐτῆς τῆς τάσεως συγκεντρώσεως υπερβολικῆς δυνάμεως ὑπὸ τῶν ἐργατικῶν Ἐνώσεων ἀρχίζει νὰ θέτῃ εἰς ἐφαρμογὴν νόμους περιορίζοντας κατὰ τὸ δυνατόν τὴν παντοδυναμίαν τῶν ἐργατικῶν ὀργανώσεων ὥστε νὰ μὴ βλάπτεται τὸ σύνολον.

Ἐνακεφαλαιοῦντες τὰ ἀνωτέρω ἐκτεθέντα κύρια σημεῖα τῆς ἐρεύνης μας δυνάμεθα νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ κατωτέρω συμπέρασμα. Ἡ βασικὴ πρόβλεψις τοῦ Μάρξ καθ' ἣν τὸ τέλος τοῦ κεφαλαιακρατισμοῦ θὰ ἐπέλθῃ διὰ τῆς συγκεντρώσεως τοῦ κεφαλαίου εἰς ὀλίγους δὲν φαίνεται νὰ ἐπηγήθῃ εἰς μίαν ἀντιπροσωπευτικὴν κεφαλαιοκρατικὴν χώραν. Ἡ ἀνάπτυξις τῆς μεγάλης ἐπιχειρήσεως συνοδεύεται μὲ παράλληλον ἀνάπτυξιν τοῦ μικροῦ ἐπιχειρηματικοῦ πνεύματος ἐδημιούργησαν τὰς ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις περαιτέρω οἰκονομικῆς ἀναπτύξεως καὶ προόδου. Ἡ δημιουργία τριῶν ἀλληλοελεγχόμενων δυνάμεων, ἦτοι, κράτους, μεγάλης ἐπιχειρήσεως καὶ ἐργατικῶν ὀργανώσεων ἐξασφαλίζει τὴν φυσιολογικὴν καὶ αὐτόματον κοινωνικὴν ἰσορροπίαν ἐντὸς τῆς ὁποίας τὰ ἄτομα κινοῦνται ἐλευθέρως καὶ δημιουργοῦν ἐν καλύτερον μέλλον χωρὶς τὸν φόβον τῆς καταπίεσεως καὶ ἐξαναγκασμοῦ.

ΣΤΡ. Κ. ΠΑΠΑΪΩΑΝΝΟΥ

Γενικαὶ Ἀρχαὶ Λογιστικῆς

Δ. ΠΑΠΑΔΗΜΗΤΡΙΟΥ

Βιομηχανικὴ Λογιστικὴ

ΙΩ. Π. ΧΡΥΣΟΧΟΥ

Ἐλεγκτικὴ

ΠΩΛΟΥΝΤΑΙ ΕἰΣ ΤΟ ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΑΡΓΥΡῆ ΠΑΠΑΖΗΣΗ